

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра практичної психології

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри

_____ Чаркіна О.А.

« _____ » _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____

« _____ » _____ 2024р.

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАЦІЇ В УРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТІВ У
СІМЕЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ПП-20
ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 053 Психологія
Данченко Даніели Олександрівни

Керівник канд.психол.наук, доцент
кафедри практичної психології
Бондар К.М.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Данченко Даїнела,
розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав(ла) і не одержував(ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений(а). Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Данченко Даїнела

Зміст

Вступ.....	4
1.1. Теоретико-методологічні основи та підходи в медіації: психологічний аспект	8
1.2. Феноменологія сімейних конфліктів та ефективність використання медіації.....	14
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РОЗРОБКА МЕТОДОЛОГІЇ ДЛЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕДІАЦІЇ.....	25
2.1. Методологія дослідження	25
2.2. Аналіз отриманих даних для визначення впливу медіації на розв’язання конфліктів	26
2.3 Розробка рекомендацій та формулювання практичних рекомендацій для психологів та медіаторів.....	40
Висновки до другого розділу	44
ВИСНОВКИ.....	45
Список використаних джерел.....	50
Додатки.....	54

Вступ

Актуальність теми дослідження. Сімейні конфлікти є універсальним феноменом, який впливає на психоемоційний стан усіх членів родини, спричиняючи емоційну напругу, зниження самооцінки та комунікативні розлади. Традиційні підходи до вирішення таких конфліктів, включаючи конфронтацію та судові процедури, часто виявляються неефективними, а іноді навіть ескалюють ситуацію. У контексті цих обмежень, медіація здобуває визнання як прогресивна альтернатива, що сприяє досягненню компромісу між сторонами.

Раціональність дослідження використання медіації для регулювання сімейних конфліктів обумовлена збільшенням їх частоти, недоліками існуючих методів вирішення, а також недостатньою експлорацією психологічних детермінант. Аналіз цієї проблематики може надати значний теоретичний та практичний внесок, сприяючи глибшому розумінню природи сімейних конфліктів, оцінці ефективності медіації та формулюванню рекомендацій щодо її застосування.

У сучасних умовах сімейні конфлікти набувають все більшої поширеності та негативно позначаються на добробуті сімей. Вони можуть призвести до глибоких емоційних порушень, стресу, зниження самоповаги, комунікативних бар'єрів, а іноді - до розриву сімейних зв'язків.

Конвенційні методи розв'язання сімейних конфліктів, такі як вербальні конфлікти та судові розгляди, часто виявляються недостатньо ефективними. Ці підходи не лише не вирішують існуючі проблеми, але й можуть посилити конфліктну динаміку, погіршити внутрішньосімейні відносини та спровокувати нові виклики.

Медіація, як альтернативний механізм врегулювання сімейних конфліктів, здобуває популярність завдяки своїй здатності допомагати сторонам досягати взаємоприйнятних рішень автономно, без залучення зовнішніх арбітрів.

Психологічні аспекти медіації досліджувалися такими вченими, як Гірняк Г., Коваль О., Кузів М., Рибак Л., Стельцюк Ю., Урусова О., Шевченко Л., Шепель О. Irving, H. H., & Benjamin, M., Katz, E., Keryn F., Malets M., Parkinson, L., Roberts, M.

Метою дослідження є теоретично вивчити та емпірично дослідити психологічну ефективність використання медіації в урегулюванні конфліктів у сімейному середовищі.

Об'єктом дослідження є типи взаємодії в подружніх конфліктах.

Предметом дослідження є взаємозв'язок знань про інструменти медіації та типів взаємодії в подружній парі.

Для досягнення поставленої мети дослідження, можна визначити наступні **задачі**:

1. Теоретичний аналіз літератури щодо вивчення наукових праць, що стосуються медіації та її застосування у сімейних конфліктах. Аналіз психологічних теорій конфлікту та медіації. Огляд існуючих методів та підходів до медіації в подружніх взаємодіях.

2. Емпіричне дослідження та розробка методології для оцінки ефективності медіації. Проведення опитувань та інтерв'ю з подружніми парами, щодо обізнаності про медіацію. Аналіз отриманих даних для визначення впливу медіації на розв'язання конфліктів.

3. Аналіз взаємозв'язку та вивчення зв'язку між знаннями про інструменти медіації та типами взаємодії у подружніх парах. Оцінка, як знання про медіацію впливають на вибір стратегій вирішення конфліктів.

4. Розробка рекомендацій та формулювання практичних рекомендацій для психологів та медіаторів.

5. Визначення напрямків для подальших досліджень у сфері медіації та сімейної психології.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувалися різноманітні наукові методи дослідження, зокрема:

- теоретичні (аналіз наукової літератури різних видів);
- емпіричні (використання сконструйованого опитувальника);
- статистичні (що дозволяють здійснити підрахунок результатів).

Дослідження при підготовці дітей до школи здійснювалося відповідно таких методик як:

У дослідженні було застосовано метод онлайн опитування для оцінки рівня обізнаності щодо інструментів медіації та процедур вирішення сімейних конфліктів та оцінки типів взаємодії Expectancy Value Theory of Motivation. Опитування було структуровано таким чином, що порядок та зміст питань були чітко визначені, а способи відповіді були стандартизовані. Респонденти мали можливість реєструватися та відповідати на питання самостійно в онлайн форматі або за допомогою прямого інтерв'ю з інтерв'юером. Результати дослідження включали розуміння психологічних аспектів сімейного конфлікту та впливу медіації на них, оцінку ефективності медіації у вирішенні сімейних конфліктів, розробку пропозицій щодо використання медіації для вирішення сімейних спорів, а також підвищення рівня обізнаності про медіацію як альтернативний метод вирішення сімейних спорів.

База дослідження. Дослідження проходило на базі громадських об'єднань м. Кривий Ріг (Батьківський семінар освітнього простору «Змістовно» від ГО «Жіноча сотня м. Кривий Ріг»).

Практичне значення одержаних результатів дослідження виявляється у здатності підвищити ефективність медіації, що може сприяти кращому вирішенню сімейних конфліктів. Результати також можуть допомогти у розвитку професійних навичок медіаторів, надаючи їм додаткові знання та інструменти для роботи з подружніми парами. Використання отриманих даних може покращити взаєморозуміння у сім'ях, навчаючи членів сім'ї ефективним комунікаційним стратегіям. Створення методичних матеріалів, таких як навчальні посібники, тренінги та семінари, може підвищити обізнаність про

медіацію та її застосування у сімейному середовищі. Рекомендації, засновані на дослідженні, можуть вплинути на законодавчу базу, сприяючи вдосконаленню законодавства у сфері медіації та сімейного права. Застосування результатів дослідження може також сприяти соціальній інтеграції, зменшуючи кількість судових справ, пов'язаних з сімейними конфліктами. Таким чином, результати дослідження надають важливе практичне значення для психологів, медіаторів, сімей, а також для ширшого суспільства, сприяючи створенню більш гармонійних та здорових сімейних відносин.

Структура роботи: вступ, 2 розділи, висновки до розділів, список використаної літератури, 4 таблиці, 21 малюнок. Загальна кількість джерел – 33. Загальний обсяг роботи -50 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАЦІЇ В УРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТІВ У СІМЕЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

1.1. Теоретико-методологічні основи та підходи в медіації: психологічний аспект

Медіація як психологічний інструмент вирішення конфліктів займає важливе місце у сучасній психологічній практиці. Вона відіграє ключову роль у вирішенні сімейних спорів, де емоційні зв'язки та особистісні відносини роблять процес урегулювання особливо складним [12]. Теоретико-методологічні основи медіації включають розуміння психологічних механізмів, які лежать в основі конфліктів, та розробку стратегій, що сприяють ефективному діалогу та взаєморозумінню [14]. Підходи в медіації з точки зору психології вимагають глибокого аналізу міжособистісних взаємодій та впливу соціально-культурного контексту на поведінку індивідів.

Медіація - це добровільний процес вирішення спорів, в якому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає сторонам знайти взаємоприйнятне рішення, а не нав'язує його [22].

Медіація в сімейних спорах може бути використана для вирішення цілого ряду спорів, включаючи поділ майна та боргів після розлучення, рішення про місце проживання та контакти з дітьми, питання догляду за дітьми та сімейні конфлікти.

Медіація, як незалежний метод вирішення розбіжностей, зародилася у Сполучених Штатах у середині 1970-х років двадцятого століття. Поява медіації як соціального феномену в Америці була спричинена змінами у суспільних настроях щодо економіки країни. Концепцію медіації розробили дослідники з Гарвардської юридичної школи Р. Фішер та У. Юрі, які внесли

інноваційний підхід до вирішення конфліктів [26]. У 1980-х роках ця практика почала поширюватися по Європі, зокрема у Великобританії, Німеччині, Італії, Фінляндії, Франції та інших країнах. Нині Європейська комісія закликає держави-члени Європейського Союзу активізувати використання медіації як альтернативи судовому вирішенню спорів [3].

У нашій країні медіація можлива у кількох формах: позасудова, з меншою ступенем формалізації; досудова, коли сторони домовляються про звернення до медіатора; та судова. Основою для застосування медіації служить соціальна структура суспільства, адже вона відповідає на потребу громадян брати участь у правосудді та самостійно вирішувати конфлікти [6, 5, 12, 17].

Медіація стає незамінною, коли сторони мають угоди, які не можуть бути висловлені третім особам; коли злість та емоції перешкоджають ефективному діалогу; коли сторони обмежені часом та ресурсами; а також коли вони прагнуть зберегти доброзичливі чи позитивні відносини та планують співпрацювати у майбутньому [27].

Медіація ґрунтується на таких основних принципах, як добровільність, конфіденційність, неупередженість та незалежність сторін у пошуку рішення.

Розглянемо кожний принцип окремо.

1. *добровільність*: участь у медіації є повністю добровільною для всіх сторін. Нікого не примушують до участі, і кожна сторона може вийти з процесу на будь-якому етапі. Це дає змогу всім учасникам почуватися комфортно, відчувати повагу та є запорукою продуктивних обговорень.

2. *конфіденційність*: Все, що говориться і робиться під час медіації, є конфіденційним. Це означає, що будь-яка інформація, розкрита під час сесії, не може бути розголошена без згоди всіх сторін. Це створює атмосферу довіри, в якій сторони можуть вільно висловлювати свої думки та почуття, не боячись осуду або негативних наслідків.

3. *неупередженість та нейтральність*: Медіатор зобов'язаний залишатися неупередженим і нейтральним протягом усього процесу. Це означає, що медіатор не повинен надавати перевагу сторонам у спорі або висловлювати особисті погляди чи переконання. Медіатор виступає в ролі нейтрального фасилітатора і допомагає сторонам спілкуватися, розуміти позиції одна одної та самостійно знаходити взаємоприйнятні рішення.

4. *самовизначення та рівні права сторін*: У медіації всі сторони мають рівні права та можливості висловлювати свої погляди та відстоювати свої інтереси. Медіатор стежить за тим, щоб кожна сторона відчувала, що її почули і поважають, і щоб одна сторона не домінувала і не тиснула на іншу [30].

Ці принципи гарантують, що медіація є успішним, конструктивним і продуктивним процесом, який допомагає сторонам у спорі знайти взаємоприйнятне рішення, що відповідає їхнім потребам та інтересам.

Окрім вищезазначених, до принципів медіації відносяться:

- орієнтація на позитивний результат: медіація зосереджена на пошуку взаємоприйнятних рішень, а не на пошуку винних чи звинувачень.
- взаємна повага: учасники медіації повинні ставитися один до одного з повагою, навіть якщо вони не згодні з думкою один одного.
- співпраця: медіація спирається на співпрацю сторін для досягнення спільного рішення.
- конфіденційність: все сказане і зроблене під час медіації є конфіденційним [29].

Цей метод вирішення спорів за Katz, E. має багато переваг перед традиційними підходами, такими як боротьба та судовий розгляд. Він захищає сімейні стосунки, є економічно та часово ефективним і допомагає сторонам знайти рішення, яке враховує їхні інтереси. Медіація також може допомогти покращити комунікацію та співпрацю в сім'ї [28].

Відповідно до досліджень [27, 30, 32] медіатор використовує різноманітні методи, щоб сприяти вирішенню конфлікту та досягненню згоди між сторонами. Це включає послідовне вислуховування учасників конфлікту для кращого розуміння ситуації та врахування їхніх пропозицій. Медіатор може також застосовувати директивний підхід, спрямований на виявлення слабких моментів у позиціях сторін, щоб підштовхнути їх до згоди. Проведення переговорів з одночасною участю обох сторін також є важливим етапом процесу медіації. Медіатор може використовувати тиск на одного з учасників конфлікту, щоб показати недоліки його позиції та спонукати до компромісу. Крім того, використання човникової дипломатії дозволяє медіатору розривати контакт між конфліктуючими сторонами та перебувати в постійному русі між ними для узгодження їхніх позицій. Загалом, комбінація цих методів дозволяє медіатору ефективно керувати процесом медіації та сприяти досягненню конструктивного рішення конфлікту (див. рис.1.1).

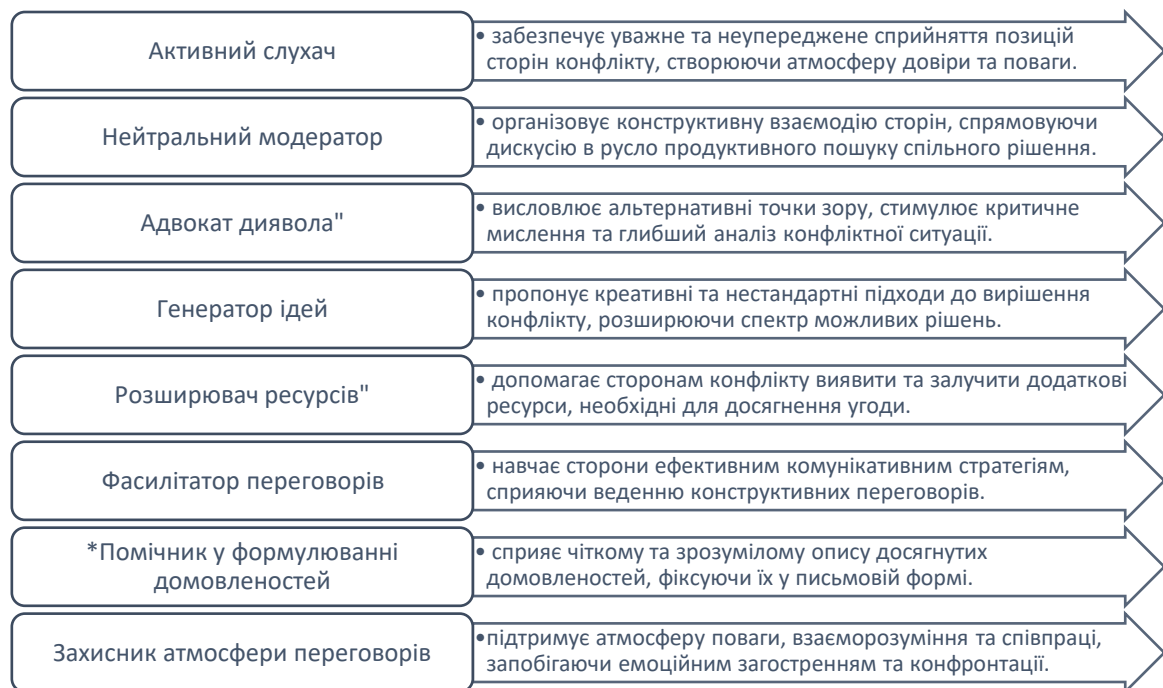

Рис. 1.1 Функції медіатора в процесі медіації

Важливо зазначити, що компетенції медіатора являють собою динамічну систему знань, умінь та особистих якостей, що забезпечують його ефективну

діяльність у ході медіації. До ключових компетенцій [17] медіатора належать (рис.1.2.):

Комунікативна компетенція:	Конфліктологічна компетенція:	Рефлексивна компетенція:	Правова компетенція:	Процедурна компетенція:
<ul style="list-style-type: none"> володіння навичками ведення конструктивного діалогу, використання вербальних, невербальних та паравербальних засобів спілкування. 	<ul style="list-style-type: none"> глибоке розуміння природи конфліктів, здатність до їх аналізу та об'єктивної оцінки, володіння методами стимулювання конструктивної взаємодії сторін. 	<ul style="list-style-type: none"> вміння емпатично спілкуватися зі сторонами конфлікту, контролювати власні емоції та цінності, не допускаючи їх впливу на хід медіації. 	<ul style="list-style-type: none"> знання юридичних норм та принципів, що регулюють процес медіації та сферу, до якої належить конфлікт. 	<ul style="list-style-type: none"> вміння оцінювати медіабельність конфлікту, обирати оптимальний формат медіації та керувати медіаційним процесом.

Рис.1.2. Компетенції медіатора

Медіація, як метод вирішення конфліктів, відзначається нейтральністю та об'єктивністю медіатора, який не втручається у власне прийняття рішень сторонами. Його завдання полягає у тому, щоб керувати процесом, сприяти відкритому спілкуванню та підтримувати пошук оптимального рішення, враховуючи інтереси обох сторін. Завдяки цьому підходу, сторони самостійно приймають рішення, що відповідають їхнім потребам і можливостям [19].

Медіатор використовує свої професійні навички та інструменти для створення умов, у яких сторони можуть продуктивно обговорювати свої позиції та знаходити компромісні рішення. Важливим аспектом цього процесу є дотримання принципу конфіденційності, що забезпечується угодою між усіма учасниками. Інформація, яка стає відома медіатору під час приватних засідань, залишається конфіденційною і не розголошується без згоди сторін.

Окрім зазначених вище, в сучасній медіації [5, 14] виділяють також медіаційну компетенцію, яка включає (рис.1.3):

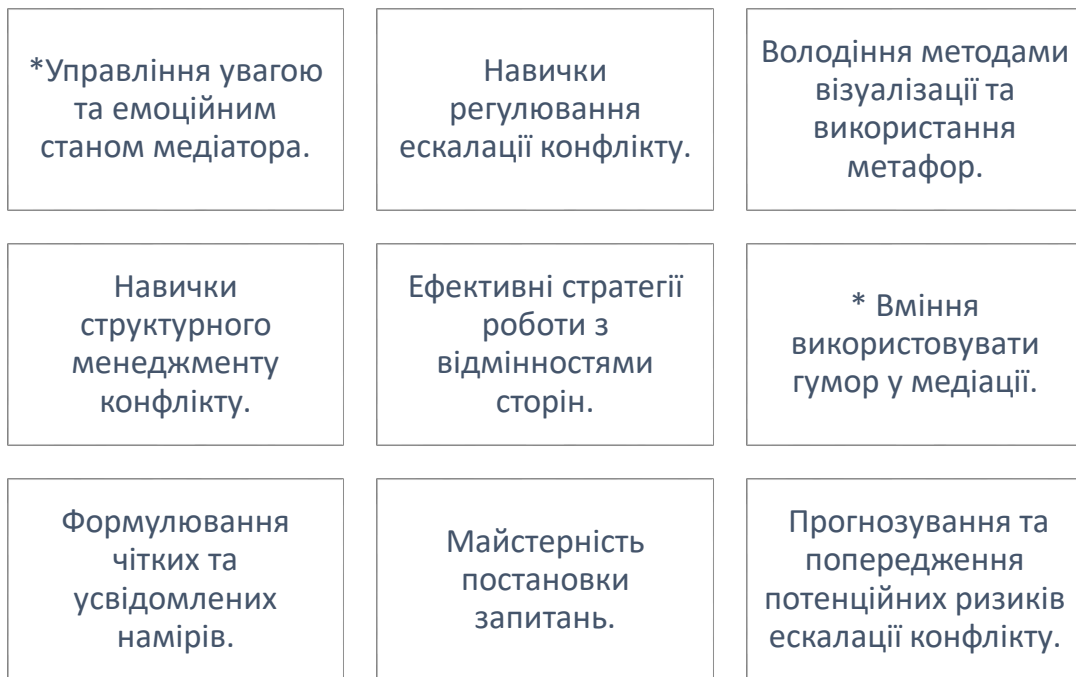

Рис.1.3. Медіаційні компетенції

Процес медіації розгортається через кілька ключових етапів:

1. Створення структури та встановлення довіри. На цьому початковому етапі важливо організувати зустріч так, щоб усі учасники відчували себе комфортно і могли вільно спілкуватися. Медіатор повинен демонструвати свою нейтральність і висловлювати вдячність за вибір медіації як способу вирішення конфлікту. Встановлення правил поведінки допомагає учасникам розуміти рамки процесу.

2. Розгляд фактів та визначення проблем. Медіатор допомагає учасникам ідентифікувати всі аспекти конфлікту, оскільки більшість спорів мають складну природу.

3. Розгляд можливих варіантів. Усі учасники залучаються до процесу пошуку можливих рішень, що можуть задовольнити інтереси обох сторін.

4. Проведення переговорів та ухвалення рішень. Головна мета цього етапу полягає в тому, щоб спонукати учасників до співпраці, починаючи з менш значущих питань і поступово переходячи до більш важливих, з метою досягнення компромісу.

5. Оформлення підсумкового документа. Медіатор координує підготовку документа, який відображає досягнуті домовленості, звертаючи увагу на всі деталі та фіксуючи кінцеві рішення.

6. Затвердження угоди. На завершальному етапі медіатор спільно з учасниками визначає процедуру затвердження угоди, включаючи вибір представників та ресурсів, необхідних для її реалізації [12].

Таким чином, медіація відкриває можливості для мирного та ефективного вирішення конфліктів, сприяючи взаєморозумінню та співпраці між сторонами. При цьому, дотримання принципів нейтральності, об'єктивності та конфіденційності є важливими складовими успішного проведення медіаційного процесу.

Отже, медіація відкриває шлях до конструктивного вирішення конфліктів, забезпечуючи баланс між конфіденційністю та відкритістю для досліджень. Її структурованість дозволяє ефективно використовувати ресурси для досягнення глибинного розуміння та компромісного рішення проблем.

1.2. Феноменологія сімейних конфліктів та ефективність використання медіації

Медіація у сфері сімейних відносин виступає як ефективний та малотравматичний метод врегулювання різноманітних конфліктів [1, 8, 15, 18]. Цей метод враховує унікальні характеристики сімейних відносин і сприяє пошуку компромісних рішень, особливо коли сторони знаходяться у складних обставинах або не можуть досягти згоди самостійно. Медіація підтримує комунікацію між конфліктуючими сім'ями, дозволяючи їм виразити свої емоції та потреби. Вона створює умови для обговорення непростих сімейних питань, знижуючи рівень напруженості та конфліктності.

Цей підхід також допомагає сім'ям зосередитися на вирішенні практичних питань, таких як розподіл майна, виховання дітей та фінансові зобов'язання, сприяючи прийняттю обдуманих рішень, які враховують інтереси всіх учасників. Сімейна медіація є цінним інструментом для

вирішення конфліктів у сімейному середовищі та сприяє формуванню здорових та гармонійних відносин між членами родини [22].

Статистика свідчить, що кількість розлучень та сімейних спорів постійно зростає [32]. Це пов'язано зі зміною соціальних норм, економічними проблемами, стресами та іншими факторами. Неefективність традиційних методів вирішення сімейних спорів. Традиційні підходи до вирішення конфліктів не завжди приносять бажані результати і можуть навіть погіршити ситуацію. Існує недостатня кількість досліджень щодо психологічних аспектів застосування медіації в сімейних відносинах [31]. Психологічні аспекти медіації в сімейних конфліктах є недостатньо вивченими і потребують додаткових досліджень для розуміння впливу медіації на психологічний стан та взаємовідносини членів сім'ї.

Конфлікти є неминучою частиною сімейного життя, але їх можна використовувати як можливість для зростання та розвитку. Розуміючи причини конфліктів та ефективно їх вирішуючи, сім'ї можуть зміцнити свої стосунки та створити більш щасливе та здорове середовище для всіх членів.

Сімейні конфлікти можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на сім'ю. З одного боку, вони можуть сприяти особистісному зростанню, зміцненню сім'ї та розвитку взаємин між її членами. З іншого боку, деструктивні конфлікти можуть руйнувати сім'ю та шкодити стосункам. Для того, щоб ефективно вирішувати сімейні конфлікти, важливо розуміти їх причини, механізми розвитку та типи.

Науковці виділяють три основні типи конфліктів (див. рис.1.4.) [1]:

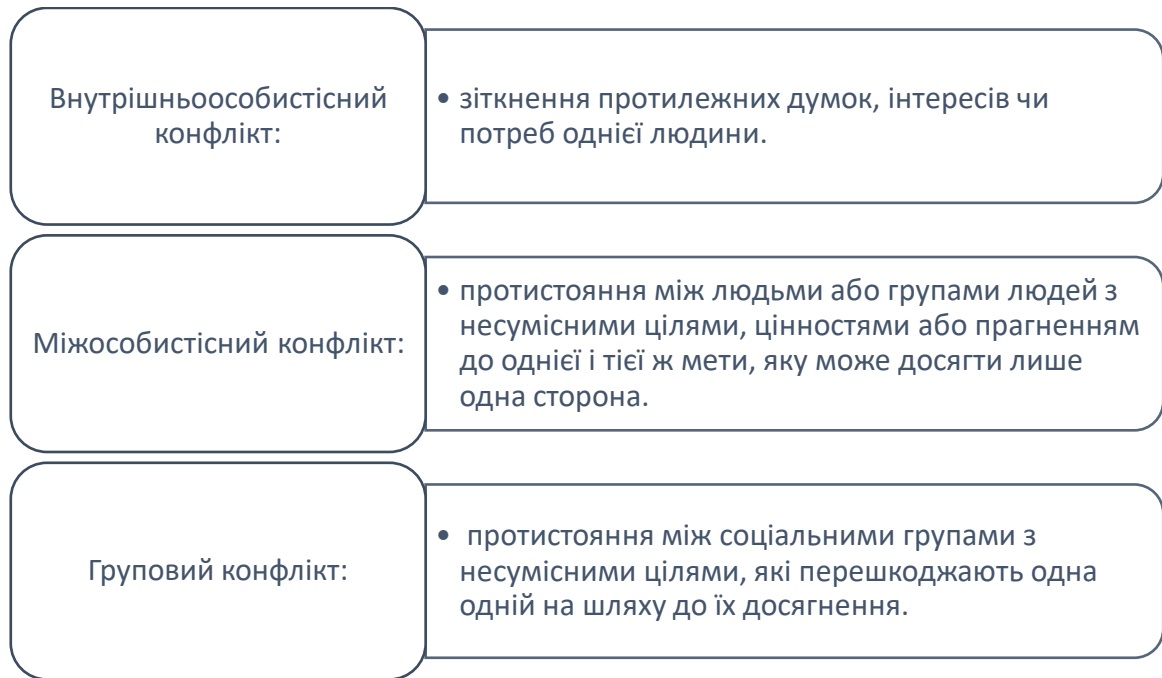

Рис.1.4. Основні типи конфліктів

Розуміння типу конфлікту допоможе визначити найефективніший спосіб його вирішення [15]. Існує багато різних методів вирішення конфліктів, таких як:

Рис.1.5. Методи вирішення конфліктів

Існує три типи патологічних взаємодоповнень подружжя, які можуть призводити до конфліктів:

1) Конкуренція - характеризується боротьбою за лідерство, відкритим протистоянням, взаємними звинуваченнями та суперечками.

2) Псевдоспівпраця - проявляється в ігноруванні проблем у стосунках та відсутності реального взаєморозуміння.

3) Ізоляція - протиставляє фантазії у стосунках з ізоляцією та пригніченням почуттів любові через негативні емоції.

Конфлікти можуть виникати з різних причин, включаючи взаємодоповнення подружжя, зовнішні впливи, моральні та етичні принципи. Розуміння цих факторів може допомогти у вирішенні сімейних конфліктів. Причини сімейних конфліктів можуть бути комплексними і мати різне походження, включаючи зовнішні впливи, моральні та етичні принципи, які визначають людську поведінку.

Процедура медіації позиціонується як ефективний інструмент для вирішення сімейних конфліктів завдяки своїм унікальним характеристикам:

- Систематична комунікація, коли посередник сприяє конструктивному спілкуванню між сторонами конфлікту, допомагаючи їм чітко висловити свої думки, почуття та потреби [1].

- Взаємоприйнятне рішення, метою медіації є знаходження рішення, яке буде задовольняти потреби всіх сторін конфлікту, а не лише однієї.

- Нейтральність і конфіденційність, коли посередник зберігає нейтральну позицію та гарантує конфіденційність інформації, що надається сторонами конфлікту.

- Гнучкість, де медіація пропонує неформальний та гнучкий підхід до вирішення спорів, який не обмежений жорсткими рамками судового процесу.

- Комплексний підхід - медіація дозволяє враховувати всі аспекти спірної ситуації, незалежно від їх юридичного значення, що може призвести до більш глибокого та стійкого вирішення конфлікту.

На противагу судовому процесу, медіація пропонує альтернативний спосіб вирішення сімейних конфліктів, який може бути більш емоційно сприятливим, конструктивним та економним.

Відповідно до правил в медіаційному процесі використовується, теорія мотивації очікування-цінності (Expectancy Value Theory of Motivation – див. рис.1.6.), що є психологічною теорією, яка пояснює мотиваційні процеси людини. Згідно з цією теорією, мотивація до виконання певної дії визначається двома основними факторами: очікуванням та цінністю [33].

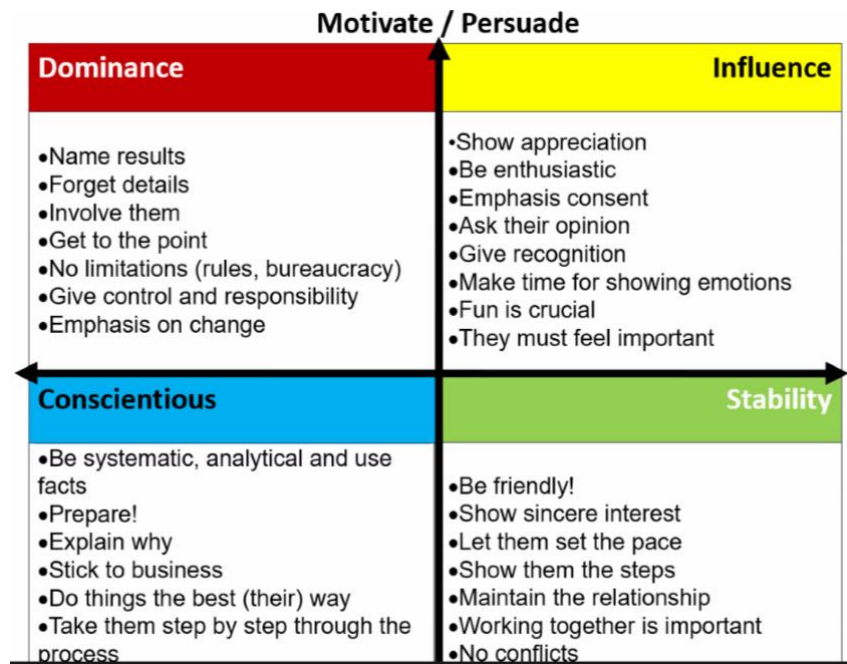

Рис.1.6. Класифікація типів особистості в медіації (DICS) відповідне до Expectancy Value Theory of Motivation

Сімейна медіація представляє собою самостійний, неформалізований, добровільний позасудовий спосіб вирішення конфліктів шляхом переговорів за участю медіатора чи кількох медіаторів. Цей метод застосовується як перед судовим розглядом справи, так і під час судового процесу або на етапі виконання рішення суду [27]. Сімейна медіація працює і з категоріями справ, що не підлягають судовому розгляду, такими як конфлікти поколінь, міжособистісні непорозуміння в колі сім'ї, а також у деяких спадкових справах. Крім того, особи, які мають намір укласти шлюб, можуть звернутися до медіатора для вирішення конфліктних питань, таких як доцільність укладення шлюбного договору або роз'яснення інших дискусійних питань.

Відповідно до досліджень [27, 30, 32] медіатор використовує різноманітні методи, щоб сприяти вирішенню конфлікту та досягненню згоди

між сторонами. Це включає послідовне вислуховування учасників конфлікту для кращого розуміння ситуації та врахування їхніх пропозицій. Сімейна медіація, хоча і ефективний метод вирішення багатьох конфліктів, має свої обмеження. Важливо розуміти, що вона не є універсальним засобом для всіх ситуацій. Наприклад, недієздатні, обмежено дієздатні особи, алкоголіки чи наркомани не можуть брати участь у медіації, а спори, пов'язані з алко- або наркозалежністю, також не підлягають вирішенню цим методом і вимагають судового розгляду [23].

Проте, коли розглядаються майбутні відносини сторін, медіація може бути дуже корисною. Вона створює можливість для відвертого обміну думками та сприяє кращій співпраці між сторонами. Медіація дозволяє сторонам зберігати або поліпшувати свої відносини, створюючи простір для вирішення проблем та уникнення ігнорування важливих питань, як це може відбуватися при більш формальних підходах. Таким чином, враховуючи обмеження і потенційні переваги, медіація варта розгляду як інструмент вирішення сімейних конфліктів [18].

Сімейний медіатор є ключовою фігурою у вирішенні конфліктів у сім'ях, оскільки допомагає розкрити та з'ясувати причини суперечок. Кожна родина унікальна, і тому існують різноманітні чинники, що можуть призводити до конфліктів. Від погіршення економічного стану до девіантної поведінки членів родини, причини сімейних конфліктів можуть бути різноманітними та складними. Сімейний медіатор повинен бути уважним і чуйним, розуміючи, що кожна сторона може мати власні емоційні переживання та точку зору щодо ситуації у родині. Важливою є здатність медіатора аналізувати спір та сприяти відкритому обговоренню проблем, що допомагає знайти конструктивні шляхи вирішення конфлікту [19].

Після попередніх індивідуальних зустрічей сторони зустрічаються разом з медіаторами, де ті стимулюють їх до безконфліктного спілкування та висловлення власних почуттів і потреб. Важливою складовою цього процесу є

робота з емоційними станами учасників, що допомагає їм краще розуміти позиції одне одного.

Сімейна медіація часто проводиться у формі "живих зустрічей", але може відбуватися й у дистанційному форматі, особливо за умови, коли це є необхідним для забезпечення безпеки сторін. Також існує можливість проведення медіаційних зустрічей онлайн, що може бути зручним та ефективним способом розв'язання конфліктів.

У середньому процедура сімейної медіації включає в себе декілька спільних зустрічей тривалістю до трьох годин кожна. Цей формат дозволяє сторонам краще зрозуміти ситуацію, навчитися взаємодіяти безконфліктно та знайти спільне рішення для вирішення конфлікту [28].

Сімейний медіатор грає важливу роль у допомозі під час розлучення. *Розлучення* — це складний процес, особливо, якщо у пари є діти. Статистика показує, що шлюб не завжди закінчується щасливо, і багато сімей зіштовхуються з непростими викликами, які можуть призвести до розлучення. Під час цього процесу сімейний медіатор допомагає розірвати шлюб і розподілити батьківські обов'язки таким чином, щоб дитина не страждала. Він сприяє тому, щоб батьки могли спілкуватися мирно і приймати рішення щодо своєї дитини без напруги та конфліктів. Крім того, сімейний медіатор допомагає дітям висловити свої почуття та побажання стосовно розлучення батьків. Це може включати як прямі консультації дитини без батьків, так і участь дітей у сімейній медіації під час розгляду конфлікту разом з батьками. У цих випадках медіатор допомагає батькам зрозуміти переживання своєї дитини та сприяє побудові мирних і співробітничих відносин між ними. Досвідчений медіатор знає, як працювати з емоціями та почуттями людей і допомагає їм приймати обдумані рішення щодо найважливіших аспектів їхнього життя [28].

Пари, які планують розлучення і бажають досягти мирного врегулювання, не звертаючись до суду, можуть обговорити це питання зі своїми дітьми, визнати їхню безпорадність і зрозуміти, чим вони можуть

допомогти. Безпосереднє консультування з дитиною проводить акредитований сімейний медіатор, який працює з дитиною за взаємною згодою обох батьків [30].

Під час цих зустрічей діти мають можливість обговорити свої почуття і думки з приводу суперечки батьків, висловити свої побажання і задати питання, які виникають у зв'язку з розлученням. Зустрічі проводяться сімейним медіатором за відсутності батьків або в присутності батьків у випадках, коли дитина не бажає або не може висловити свої побажання і вимоги (при роботі з маленькими дітьми рекомендується використовувати спеціальні проектні методики для розуміння мови дітей). Медіатор працює з дитиною в присутності батьків, залучаючи дитину безпосередньо до сімейної медіації. Такий підхід допомагає батькам зрозуміти почуття дитини і почути з її вуст, що для неї найважливіше і що її турбує. Діти також можуть брати участь у сімейній медіації як сторони спору, що може мати місце в суперечках між поколіннями (між батьками і дітьми) [22].

Часто після розлучення батьки борються за своїх дітей як за об'єкт "виграшу або програшу", що сприяє загостренню та продовженню батьківського конфлікту в той час, коли діти найбільше потребують батьківської підтримки та взаємодії. Сімейні медіатори, які ведуть справи про розлучення, також повинні "брати до уваги" інтереси дитини, розглядаючи варіанти вирішення конфлікту між батьками [17, 22].

Сімейна медіація демонструє свою гнучкість та адаптивність у вирішенні різноманітних сімейних конфліктів, пропонуючи індивідуалізований підхід до кожної сім'ї. Впровадження цього альтернативного методу вирішення конфліктів на законодавчому рівні сприятиме всебічному та ефективному здійсненню взаєморозуміння, збереженню позитивних відносин, та досягненню домовленостей, які сторони виконуватимуть добровільно. Однак, недостатня деталізація медіаційної процедури на законодавчому рівні та загальна необізнаність суспільства з її можливостями є серйозними перешкодами у її використанні.

Отже, для формування успішної моделі сімейної медіації необхідна активна участь держави, забезпечення належного правового регулювання медіації, введення правил досудового звернення до акредитованих сімейних медіаторів та забезпечення якісної підготовки фахівців в цій сфері. Реалізація таких заходів сприятиме гармонізації національного законодавства з законодавством Європейського Союзу та сприятиме впровадженню дієвих механізмів альтернативного вирішення спорів. Це буде доцільним на сучасному етапі розвитку правової системи, допомагаючи зменшити навантаження на судову систему та прискорити вирішення конфліктів.

Висновки до першого розділу

Медіація є складним і багатогранним процесом, що поєднує в собі різноманітні теоретико-методологічні підходи та практичні аспекти. У контексті цього дослідження, розгляд основ медіації з акцентом на психологічні аспекти та її ефективність у вирішенні сімейних конфліктів дає змогу зробити кілька важливих висновків.

- 1) Медіація базується на кількох ключових принципах, таких як добровільність, конфіденційність, нейтральність та непартійність медіатора. Ці принципи створюють сприятливе середовище для відкритого обговорення та співпраці між сторонами конфлікту. Психологічні аспекти є невід'ємною частиною цього процесу, оскільки розуміння мотивацій, емоційних реакцій та поведінкових патернів учасників сприяє ефективному спілкуванню та взаємодії між сторонами. Використання психологічних технік, таких як активне слухання, емпатія та побудова довіри, значно підвищує шанси на успішне вирішення конфліктів.
- 2) У медіації застосовуються різні теоретичні моделі, включаючи трансформативну, нарративну та фасилітативну медіацію, кожна з яких має свої особливості та методологічні підходи. Роль медіатора є

надзвичайно важливою, оскільки він не приймає рішень за сторони, а створює умови для їхнього діалогу, допомагаючи їм виявити свої інтереси та потреби, а також знайти спільні рішення.

- 3) Відповідно до правил в медіаційному процесі використовується, теорія мотивації очікування-цінності, що є психологічною теорією, яка пояснює мотиваційні процеси людини. Згідно з цією теорією, мотивація до виконання певної дії визначається двома основними факторами очікуванням та цінністю.
- 4) У сімейних конфліктах медіація показала свою високу ефективність. Сімейні конфлікти, завдяки своїй емоційній інтенсивності та глибоким міжособистісним зв'язкам, потребують особливого підходу в процесі медіації. Медіація пропонує більш гуманний та менш стресовий спосіб вирішення таких конфліктів порівняно з судовими розглядами, допомагаючи зберегти або відновити відносини, що є особливо важливим для благополуччя дітей.
- 5) У сімейній медіації використовуються спеціалізовані методи, такі як сімейна терапія, дитячо-орієнтовані техніки та спільні сесії. Ці методи сприяють вирішенню конфліктів з урахуванням потреб усіх членів сім'ї, зокрема дітей. Дослідження показують, що медіація в сімейних конфліктах є високоефективною, зокрема в питаннях опіки над дітьми та розподілу майна. Вона сприяє зниженню рівня стресу та ворожнечі, покращенню комунікації та досягненню довгострокових угод, які задовольняють всі сторони. Медіація також позитивно впливає на дітей, оскільки допомагає зменшити конфлікт між батьками та зберегти стабільність у їхньому житті, що важливо для їхнього емоційного та психологічного благополуччя.

Загалом, об'єднуючи теоретико-методологічні основи та практичні аспекти медіації, можна зробити висновок, що медіація є ефективним інструментом вирішення конфліктів. Вона допомагає знайти гуманні та стабільні рішення, які враховують інтереси всіх залучених сторін, а

психологічні аспекти медіації відіграють ключову роль у цьому процесі, сприяючи покращенню взаєморозуміння та співпраці між учасниками конфлікту.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РОЗРОБКА МЕТОДОЛОГІЇ ДЛЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕДІАЦІЇ.

2.1. Методологія дослідження

Проведення емпіричного дослідження здійснювалося з метою емпірично дослідити психологічну ефективність використання медіації в урегулюванні конфліктів у сімейному середовищі.

Перед початком дослідження були поставлені такі завдання:

1. Емпіричне дослідження та розробка методології для оцінки ефективності медіації. Проведення опитувань та інтерв'ю з подружніми парами, щодо обізнаності про медіацію. Аналіз отриманих даних для визначення впливу медіації на розв'язання конфліктів.
2. Аналіз взаємозв'язку та вивчення зв'язку між знаннями про інструменти медіації та типами взаємодії у подружніх парах. Оцінка, як знання про медіацію впливають на вибір стратегій вирішення конфліктів.
3. Розробка рекомендацій та формулювання практичних рекомендацій для психологів та медіаторів.
4. Визначення напрямків для подальших досліджень у сфері медіації та сімейної психології.

Проведене емпіричне дослідження включало наступні етапи. Організаційний (підготовчий) етап передбачав збір відповідей за гугл-формою, встановлення довірчого контакту з парами для оцінки типу їхньої взаємодії; якісна та кількісна обробка даних.

Інструментарій складається з наступних діагностичних методик. У дослідженні було застосовано метод онлайн опитування для оцінки рівня обізнаності щодо інструментів медіації та процедур вирішення сімейних конфліктів та оцінки типів взаємодії Expectancy Value Theory of Motivation. Опитування було структуровано таким чином, що порядок та зміст питань

були чітко визначені, а способи відповіді були стандартизовані. Респонденти мали можливість реєструватися та відповідати на питання самостійно в онлайн форматі або за допомогою прямого інтерв'ю з інтерв'юером. Результати дослідження включали розуміння психологічних аспектів сімейного конфлікту та впливу медіації на них, оцінку ефективності медіації у вирішенні сімейних конфліктів, розробку пропозицій щодо використання медіації для вирішення сімейних спорів, а також підвищення рівня обізнаності про медіацію як альтернативний метод вирішення сімейних спорів.

Дослідження проходило на базі громадських об'єднань м. Кривий Ріг (Батьківський семінар освітнього простору «Змістовно» від ГО «Жіноча сотня м. Кривий Ріг») в 2023-2024 роках.

Участь в опитуванні взяли 15 сімейних пар. У віці від 20 до 48 років. Вибірка носила випадковий характер.

2.2. Аналіз отриманих даних для визначення впливу медіації на розв'язання конфліктів

У дослідженні взяли участь 30 осіб (15 подружніх пар) віком від 19 до 45 років (див. рис.2.1)

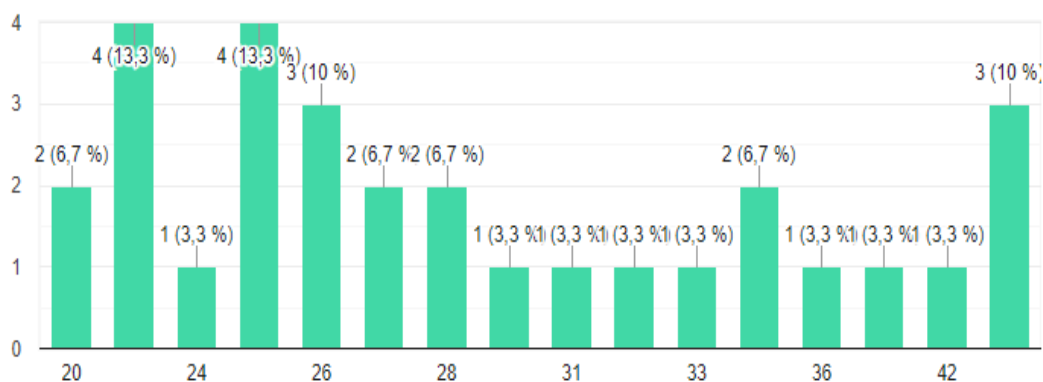

Рис. 2.1 Віковий розподіл вибірки

Найбільша частка респондентів (по 16,7%) перебуває у шлюбі один, два або п'ять років. Це свідчить про те, що ці періоди є досить поширеними

етапами у житті подружніх пар. 13,3% респондентів прожили у шлюбі три роки. Це може бути пов'язано з тим, що три роки часто розглядаються як "ювілей" шлюбу, який відзначають багато пар. Інші періоди (чотири, шість, тринадцять, двадцять років) мають однакову частку респондентів - по 6,7%. Це свідчить про те, що ці періоди шлюбу не є такими поширеними, як один, два, п'ять або три роки, але все ж таки зустрічаються досить часто. Найменша кількість опитаних (по 3,3%) перебувають у шлюбі чотирнадцять, двадцять один або двадцять чотири роки. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як розлучення, смерть одного з подружжя або інші причини (рис.2.3).

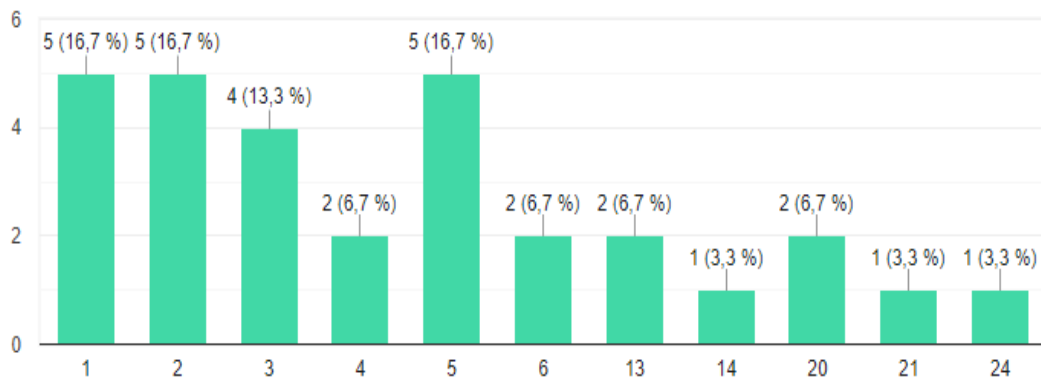

Рис. 2.3 Кількість років у шлюбі

На питання як би вони (рис.2.4) оцінили свої подружні стосунки, то результати виглядають ось так: 1) згідно з наданою діаграмою, більшість опитаних (56,7%) оцінили свої подружні стосунки як "гарні". Це свідчить про те, що більшість людей у вибірці перебувають у стосунках, які вони вважають задовільними. 2) 43,3% опитаних оцінили свої стосунки як "не дуже гарні". Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як проблеми у спілкуванні, фінансові труднощі, зради, або просто несумісність.

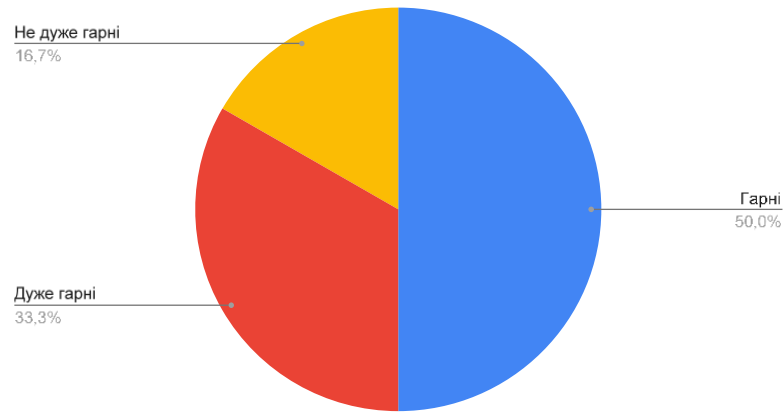

Рис. 2.4 Оцінка якості подружніх стосунків

Згідно з наданою діаграмою, більшість людей (86,7%) вважають, що прийнято в їхній сім'ї обговорювати складнощі або проблеми. Це свідчить про те, що багато людей відчувають себе комфортно, коли діляться з членами сім'ї своїми проблемами.

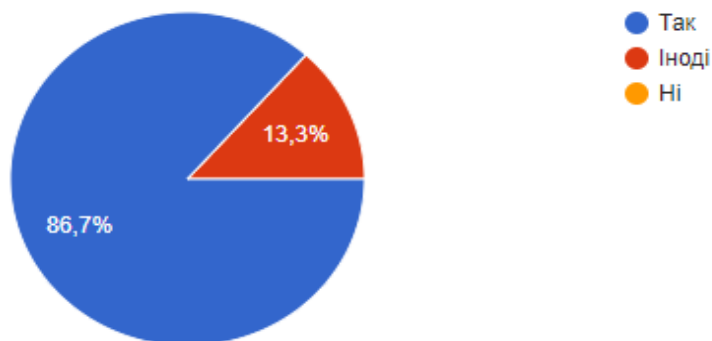

Рис. 2.5 Обговорення складнощів або проблем у сім'ї

Згідно з наданою діаграмою, більшість опитаних (76,7%) відповіли, що у їхній сім'ї інколи виникають сварки. Це свідчить про те, що більшість людей у вибірці мають мирні та гармонійні стосунки з членами своєї сім'ї. Тим не менш, 23,3% опитаних відповіли, що у їхній сім'ї сварки виникають дуже рідко. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як стрес, втома, фінансові проблеми або просто розбіжності в думках (рис.2.6).

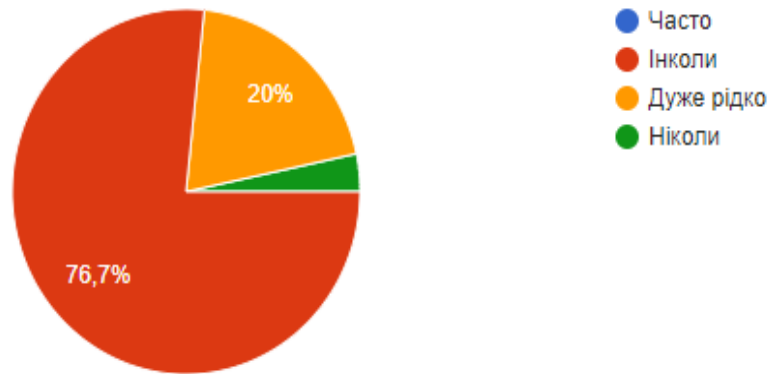

Рис. 2.6 Результати опитування за питанням «чи виникають у вашій родині сварки»

На питання як зазвичай вирішують свої суперечки сімейні пари було дуже багато варіантів. Деякі повторювались, а деякі були оригінальними. В основном варіанти відповіді були такими: «бесідою», «говоримо», «обговорюємо проблему» про це свідчить відсотковий коефіцієнт 6,7% (рис.2.7).

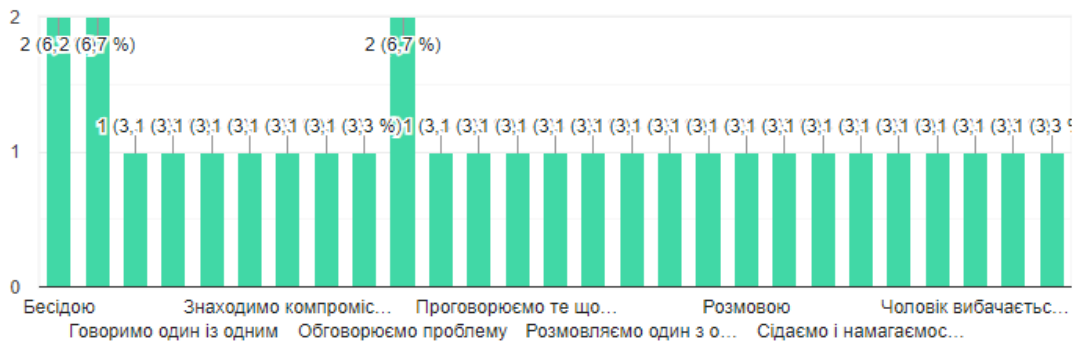

Рис. 2.7 Результати як зазвичай вирішують свої суперечки сімейні пари

Згідно з наданою діаграмою, більшість опитаних (13,3%) замислювалися про розлучення. Це свідчить про те, що багато людей у вибірці мають певні проблеми у своїх стосунках. Тим не менш, лише 86,7% опитаних ніколи не замислювалися про розлучення. Це може бути пов'язано з різними факторами,

такими як сильна віра, страх самотності або фінансова залежність від партнера (рис.2.8).

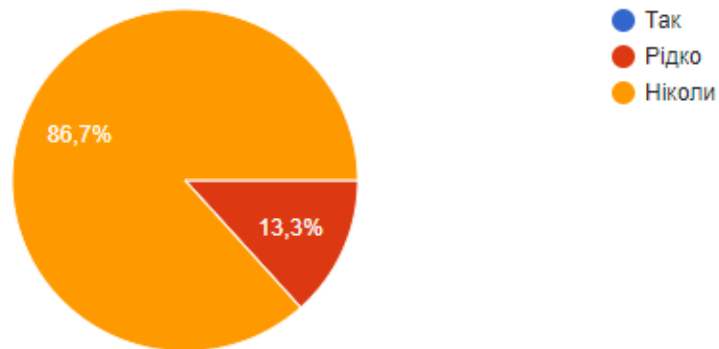

Рис. 2.8 На питання про думки про розлучення

Ті опитувані які дали негативну відповідь на попереднє питання мають такі відповіді:

Перша відповідь: «це були лише думки».

Друга відповідь: «вирішення проблеми».

Третя відповідь: «думки про розлучення були в емоційному стані, коли. заспокоївся такого не хочеться. Бо поряд людина яку ти кохаєш і вам добре».

Четверта відповідь: «те що так люблю людину яка поряд зі мною і ці складнощі навпаки зміцнять наші відносини».

Згідно з наданою діаграмою, більшість опитаних (40%) не знають про метод розв'язання конфліктів, в якому нейтральна третя сторона допомагає сторонам конфлікту укласти добровільну та вигідну для обох сторін угоду. Це свідчить про те, що багато людей не знайомі з альтернативними методами вирішення конфліктів, окрім традиційних методів, таких як сварки або судові розгляди.

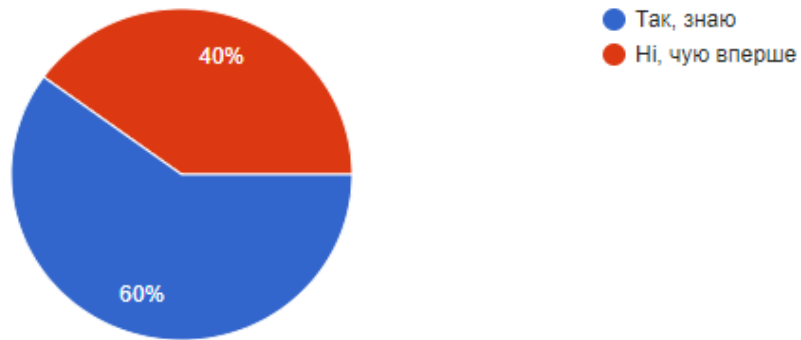

Рис. 2.9 Обізнаність у методах розв'язання конфліктів

За результатами даної діаграми про необхідність впровадження альтернативних методів вирішення сімейних конфліктів більша частина опитуваних дали відповідь «скоріше ні ніж так» - 40%, 30% опитуваних дали відповідь «скоріше так ніж ні», ще 23,3% опитуваним важко відповісти на це питання, і лише 6,7% дали відповідь «так» (рис.2.10).

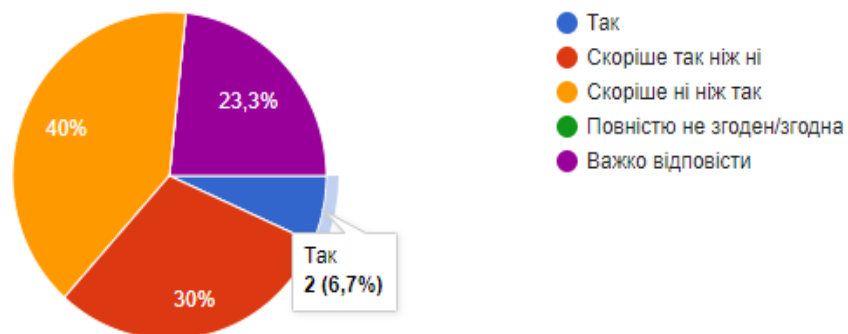

Рис. 2. 10 Уявлення про про необхідність впровадження альтернативних методів вирішення сімейних конфліктів

На діаграмі зображено відпові на питання к вирішують суперечки у подружній парі, де респондентів просили описати свої стратегії вирішення конфліктів. Найпоширенішою стратегією є спілкування. 31% респондентів згадали про те, що вони "говорять один з одним", "обговорюють проблему" або "сідають і розмовляють". Компроміс - 12,5% респондентів згадали про компроміс як про свій спосіб вирішення суперечок. Вони використовують фрази, такі як "кожен йде на компроміс", "знаходимо компроміс для обох" або "домовлюємося, знаходимо компроміс". Спокійне обговорення - 12,5%

респондентів наголосили на важливості спокійного та шанобливого обговорення. Вони використовують фрази, такі як "спокійно обговорюємо те, що нас хвилює", "сідаємо і намагаємось розмовляти" або "проговорюємо все". Вибачення - 3,1% респондентів згадали про вибачення як про спосіб вирішення суперечок. Один респондент сказав: "Чоловік вибачається".

Деякі респонденти згадали про більш специфічні стратегії, такі як: Проговорювання проблем 6,2% ("проговорюємо все", "проговорюємо те що нас не влаштовує"). Надання часу на вирішення 3,1% ("розмовляємо один з одним, даємо час на вирішення цього питання"). Не йти спати, поки не вирішено 3,1% ("говоримо один з одним (поки не вирішимо питання спати ніхто не іде)"). Спільне прийняття рішення 3,1% ("приходимо до спільного знаменника разом").

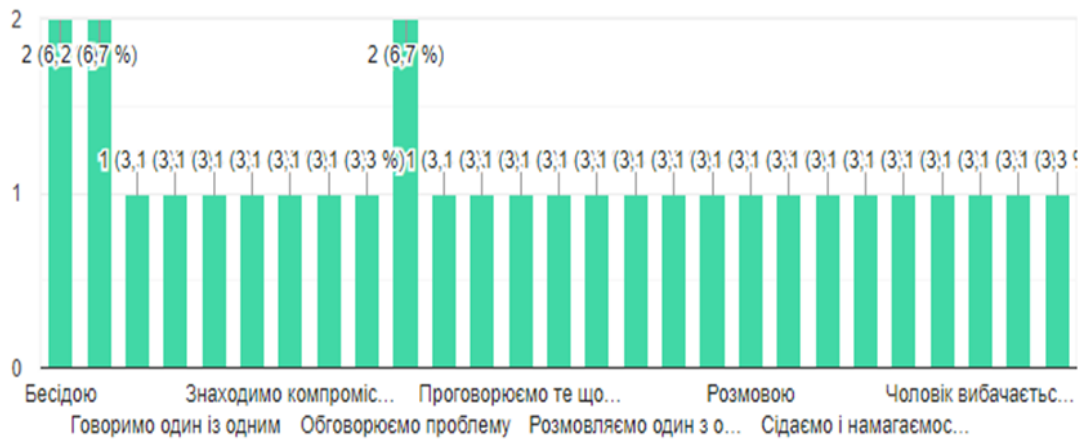

Рис. 2.11 Як вирішують суперечки у подружній парі

Згідно з діаграмою, 60% опитаних людей знають про метод розв'язання конфліктів, який називається медіація. Це свідчить про те, що значна частина населення знайома з цим методом. 40% опитаних людей не знають про медіацію. Це свідчить про те, що менша частина населення не знайома з цим методом.

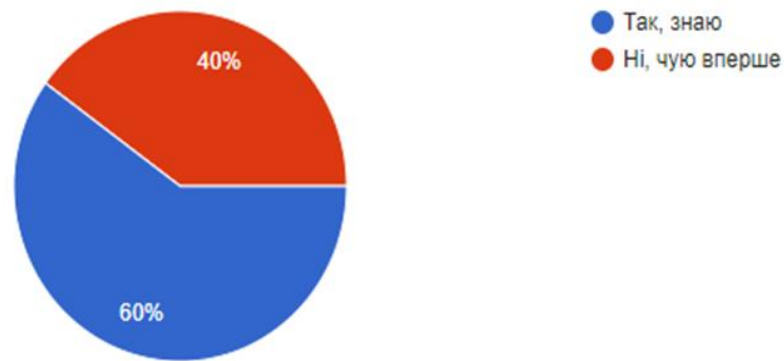

Рис. 2.12 Обізнаність опитуваних метод розв'язання конфліктів

Існує кілька можливих причин, чому 40% опитаних людей не знають про медіацію:

- Недостатня обізнаність: Про медіацію може бути недостатньо інформації в ЗМІ та в навчальних закладах.
- Негативні стереотипи: Деякі люди можуть мати негативні стереотипи про медіацію, наприклад, що це не ефективний метод або що він використовується лише для розв'язання незначних конфліктів.
- Відсутність доступу: Медіація може бути недоступною для деяких людей через фінансові обмеження або через те, що вона не пропонується в їхньому регіоні.

16. Згідно з діаграмою, 30% і 6,7% опитаних людей вважають, що впровадження альтернативних методів вирішення сімейних конфліктів є необхідним.

Це свідчить про те, що більшість людей, які взяли участь в опитуванні, вважають, що традиційні методи вирішення сімейних конфліктів, такі як судові розгляди та розлучення, не є ефективними.

40% опитуваних вважають що скоріше за все не потрібне впровадження альтернативних методів вирішення конфліктів.

Існує кілька можливих причин, чому 23,3% опитаних людей не вважають, що впровадження альтернативних методів вирішення сімейних конфліктів є необхідним:

- Незнання: Деякі люди можуть не знати про альтернативні методи вирішення сімейних конфліктів або про їхні переваги.
- Недовіра: Деякі люди можуть не довіряти альтернативним методам вирішення сімейних конфліктів або вважати, що вони не є ефективними.
- Відсутність доступу: Деякі люди можуть не мати доступу до альтернативних методів вирішення сімейних конфліктів через фінансові обмеження або через те, що вони не пропонуються в їхньому регіоні.

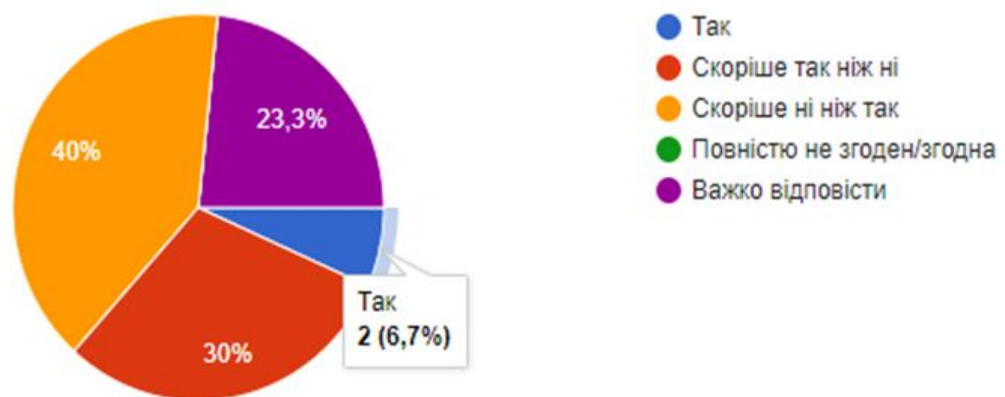

Рис. 2.13 Обізнаність про впровадження альтернативних методів вирішення сімейних конфліктів є необхідним.

17. Згідно з діаграмою, 66,7% опитаних людей скоріше не хочуть використовувати цей метод вирішення конфліктів.

Це свідчить про те, що більшість людей, які взяли участь в опитуванні, не задоволені цим методом.

23,3% опитаних людей скоріше хочуть використовувати цей метод вирішення конфліктів, але не впевнені.

Це свідчить про те, що деякі люди, які взяли участь в опитуванні, вважають, що цей метод може бути корисним, але їм потрібна додаткова інформація про нього.

10% опитаних людей хочуть використовувати цей метод вирішення конфліктів.

Це свідчить про те, що деякі люди, які взяли участь в опитуванні, вважають, що цей метод є ефективним.

Існує кілька можливих причин, чому 66,7% опитаних людей скоріше не хочуть використовувати цей метод вирішення конфліктів:

- Незнання: Деякі люди можуть не знати про цей метод або про те, як він працює.
- Недовіра: Деякі люди можуть не довіряти цьому методу або вважати, що він не є ефективним.
- Негативний досвід: Деякі люди можуть мати негативний досвід використання цього методу в минулому.

Важливо підвищити обізнаність про цей метод вирішення конфліктів та зробити його більш доступним.

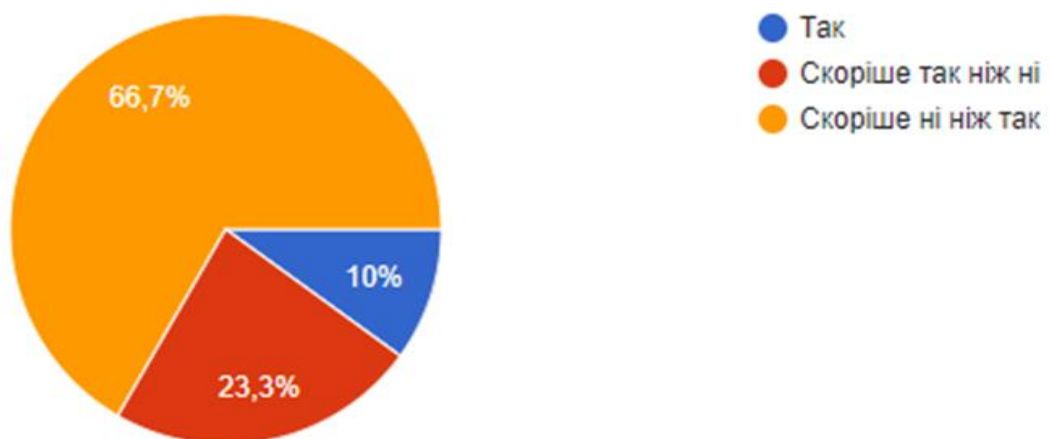

Рис. 2.14 Опитування з приводу використання медіації

18. Згідно з діаграмою, 23,3% опитаних людей хотіли б скористатися медіацією для вирішення своїх конфліктів, якби знали, що 80% конфліктів вирішуються за допомогою цього методу.

Це свідчить про те, що значна частина людей, які взяли участь в опитуванні, відкриті до використання медіації, якби їм була доступна додаткова інформація про її ефективність.

66,7% опитаних людей не змогли дати чіткої відповіді.

Це свідчить про те, що більшість людей, які взяли участь в опитуванні, не знайомі з медіацією або недостатньо знають про неї, щоб сказати, чи хотіли б вони її використовувати.

10% опитаних людей не хотіли б скористатися медіацією для вирішення своїх конфліктів.

Це свідчить про те, що деякі люди, які взяли участь в опитуванні, не вірять в ефективність медіації або не хочуть використовувати її з інших причин.

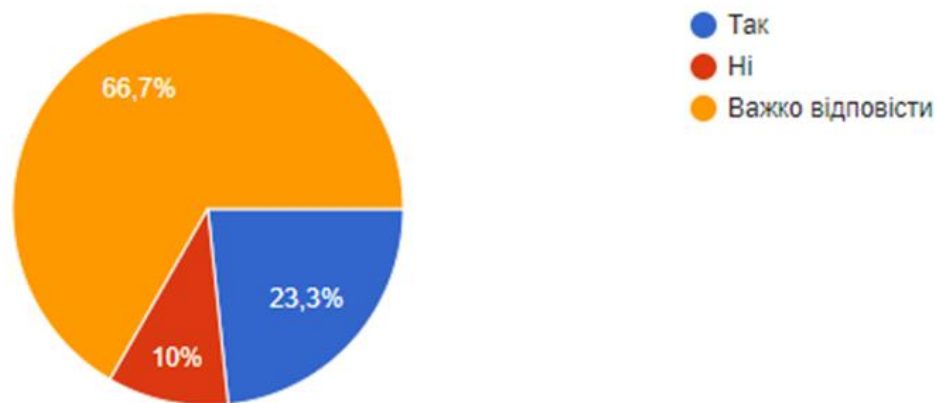

Рис. 2.15 Опитування з приводу використання медіації як альтернативного способу вирішення проблем

Запити щодо медіації у пар були наступні відповідно до оцінки типів взаємодії Expectancy Value Theory of Motivation (див. табл. 2.1.).

1. Олександр Б., 34 роки (Тип Д - Домінантний) та Юлія Б., 28 років (Тип УС - Усвідомлено-Стабільний). Мета звернення: суперечки через виховання дітей. Олександр, як доміантна особистість, намагається диктувати свої умови, тоді як Юлія, усвідомлено-стабільна, прагне врівноваженого та обдуманого підходу до виховання дітей, що призводить до суперечок.

2. Віктор А., 45 років (Тип У - Усвідомлений) та Оксана А., 44 роки (Тип С - Стабільний). Мета звернення: розподіл спільних витрат. Віктор, як усвідомлена особистість, аналізує витрати та шукає раціональні рішення, тоді

як Оксана, стабільна у своїх звичках, може дотримуватися старих фінансових звичок, що створює конфлікти.

3. Олег П., 37 років (Тип І - Інфлюенсер) та Вікторія П., 32 роки (Тип УС - Усвідомлено-Стабільний). Мета звернення: конфлікти з приводу спадщини. Олег, як інфлюенсер, може прагнути впливати на рішення щодо спадщини від батьків Олега, тоді як Вікторія, усвідомлено-стабільна, шукає справедливого та збалансованого підходу щодо його брата.

Таблиця 2.1

Опитування членів сімей, що знаходяться в шлюбі.

№	Чоловік	Дружина	Мета звернення
1	Олександр Б., 34 роки (Тип Д Домінантний)	"Юлія Б., 28 років (Тип УС усвідомлено-стабільний)"	Суперечки через виховання дітей
2	Віктор А. 45 років (Тип У-усвідомлений)	Оксана А. 44 роки (Тип С-стабільний)	Розподіл спільних витрат
3	Олег П.37 років (Тип І-інфлюенсер)	Вікторія П. 32 роки (Тип УС-усвідомлено-стабільний)	Конфлікти з приводу спадщини
4	Андрій Ж. 20 років (Тип Д-домінантний)	Ірина Ж. 21 рік (Тип І-інфлюенсер)	Вирішення питань, пов'язаних з аліментами
5	Данил А. 25 років (Тип СУ-стабільно-усвідомлений)	Олександра А 24 роки (Тип У-усвідомлений)	Визначення місця проживання дітей
6	Дмитро Д. 38 років (Тип УС-усвідомлено-стабільний)	Оксана Д. 36 років (Тип С-стабільний)	Конфлікти з приводу спадщини
7	Євгеній П. 24 роки (Тип ДУ-домінантно-усвідомлений)	Марна П. 22 роки (Тип У-квідомлений)	Не можуть спілкуватися один з одним без сварок
8	Роман С. 44 роки (Тип І-інфлюенсер)	Дар'я С. 45 років (Тип Д-домінантний)	Відчувають емоційного відчуження один від одного

9	Борис Ш. 31 рік (Тип У-усвідомлений)	Катерина Ш. (Тип І-інфлюенсер)	Не можуть домовитися про те, як проводити вільний час
10	Максим Щ. 26 років (Тип І-інфлюенсер)	Марина Щ. 25 років (Тип УС-усвідомлено стабільний)	Відчувають, що втрачають інтимність у стосунках
11	Богдан С. 28 років (Тип У-усвідомлений)	Олена С. 29 років (Тип Д-домінантний)	Виникають конфлікти через родичів та друзів
12	Віктор І. 29 років (Тип ДІ-домінантно-інфлюєрсивний)	Анна І. 29 років (Тип У-усвідомлений)	Не можуть домовитися про виховання домашніх тварин
13	Віталій К. 22 роки (Тип Д-домінантний)	Дар'я К. 23 роки (Тип С-стабільний)	Не можуть домовитися про місце проживання після розлучення
14	Володимир Б. 36 років (ДУ-домінантно-усвідомлений тип)	Валентина Б. 37 років (УС-усвідомлено-стабільний тип)	Відчувають, що застрягли в рутині
15	Іван П. 45 років (тип У-усвідомленей тип)	Ніна П. 43 роки І-інфлюєсер	Не вірять один одному через зраду

4. Андрій Ж., 20 років (Тип Д - Домінантний) та Ірина Ж., 21 рік (Тип І - Інфлюенсер). Мета звернення: вирішення питань, пов'язаних з аліментами. Андрій, доміантний, може мати строгі вимоги щодо фінансових зобов'язань, тоді як Ірина, інфлюенсер, може шукати більш гнучкі та впливові рішення.

5. Данил А., 25 років (Тип СУ - Стабільно-Усвідомлений) та Олександра А., 24 роки (Тип У - Усвідомлений). Мета звернення: визначення місця проживання дітей. Данил, стабільно-усвідомлений, прагне стабільності для дітей, тоді як Олександра, усвідомлена, аналізує найкращі варіанти для їхнього розвитку в іншому регіоні України.

6. Дмитро Д., 38 років (Тип УС - Усвідомлено-Стабільний) та Оксана Д., 36 років (Тип С - Стабільний). Мета звернення: конфлікти з приводу спадщини. Дмитро, усвідомлено-стабільний, шукає розумного і

збалансованого підходу, тоді як Оксана, стабільна, може дотримуватися традиційних поглядів на спадщину.

7. Євгеній П., 24 роки (Тип ДУ - Домінантно-Усвідомлений) та Марина П., 22 роки (Тип У - Усвідомлений). Мета звернення: не можуть спілкуватися один з одним без сварок. Євгеній, доміантно-усвідомлений, намагається контролювати ситуацію, тоді як Марина, усвідомлена, шукає логічних та розумних рішень, що може призводити до конфліктів.

8. Роман С., 44 роки (Тип І - Інфлюєнсер) та Дар'я С., 45 років (Тип Д - Домінантний). Мета звернення: відчувають емоційного відчуження один від одного. Роман, як інфлюєнсер, прагне впливу та уваги, тоді як Дар'я, доміантна, може прагнути контролювати ситуацію, що створює емоційну дистанцію.

9. Борис Ш., 31 рік (Тип У - Усвідомлений) та Катерина Ш. (Тип І - Інфлюєнсер). Мета звернення: не можуть домовитися про те, як проводити вільний час. Борис, усвідомлений, шукає логічних і розумних рішень, тоді як Катерина, інфлюєнсер, прагне впливу та насиченого соціального життя.

10. Максим Щ., 26 років (Тип І - Інфлюєнсер) та Марина Щ., 25 років (Тип УС - Усвідомлено-Стабільний). Мета звернення: відчувають, що втрачають інтимність у стосунках. Максим, інфлюєнсер, може намагатися підтримувати яскравість та емоційність у відносинах, тоді як Марина, усвідомлено-стабільна, шукає глибокої та стабільної інтимності.

11. Богдан С., 28 років (Тип У - Усвідомлений) та Олена С., 29 років (Тип Д - Домінантний). Мета звернення: виникають конфлікти через родичів та друзів. Богдан, усвідомлений, аналізує ситуації, тоді як Олена, доміантна, прагне контролювати соціальні відносини, що створює конфлікти.

12. Віктор І., 29 років (Тип ДІ - Домінантно-Інфлюєнсер) та Анна І., 29 років (Тип У - Усвідомлений). Мета звернення: не можуть домовитися про виховання домашніх тварин. Віктор, доміантно-інфлюєнсер, прагне впливу та контролю, тоді як Анна, усвідомлена, шукає раціональних рішень.

13. Віталій К., 22 роки (Тип Д - Домінантний) та Дар'я К., 23 роки (Тип С - Стабільний). Мета звернення: не можуть домовитися про місце проживання після розлучення. Віталій, доміантний, прагне вирішувати питання на свій розсуд, тоді як Дар'я, стабільна, прагне зберегти звичний порядок.

14. Володимир Б., 36 років (Тип ДУ - Домінантно-Усвідомлений) та Валентина Б., 37 років (Тип УС - Усвідомлено-Стабільний). Мета звернення: Відчувають, що застрягли в рутині. Володимир, доміантно-усвідомлений, шукає нових викликів, тоді як Валентина, усвідомлено-стабільна, прагне стабільності, що створює відчуття застою.

15. Іван П., 45 років (Тип У - Усвідомлений) та Ніна П., 43 роки (Тип І - Інфлюєнсер). Мета звернення: не вірять один одному через зраду. Іван, усвідомлений, аналізує ситуацію та шукає розумні пояснення, тоді як Ніна, інфлюєнсер, може бути більш емоційною та впливовою у своїх реакціях на ситуацію.

2.3 Розробка рекомендацій та формулювання практичних рекомендацій для психологів та медіаторів.

У даному дослідженні було проаналізовано 15 пар з різними типами особистостей, які звернулися за допомогою через різні конфлікти. Основні причини звернень включали суперечки через виховання дітей, розподіл спільних витрат, конфлікти з приводу спадщини, вирішення питань, пов'язаних з аліментами, визначення місця проживання дітей та інші. Типи особистостей включали доміантний, усвідомлений, стабільний, інфлюєнсер та їх комбінації.

- 23,3% опитаних людей хотіли б скористатися медіацією для вирішення своїх конфліктів, якщо б знали, що 80% конфліктів вирішуються за допомогою цього методу. Це свідчить про те, що значна частина людей відкрита до використання медіації, якби їм була доступна додаткова інформація про її ефективність.

- 66,7% опитаних людей не змогли дати чіткої відповіді. Це свідчить про те, що більшість людей не знайомі з медіацією або недостатньо знають про неї, щоб сказати, чи хотіли б вони її використовувати.

- 10% опитаних людей не хотіли б скористатися медіацією для вирішення своїх конфліктів. Це свідчить про те, що деякі люди не вірять в ефективність медіації або не хочуть використовувати її з інших причин.

Багато конфліктів, з якими зверталися пари, можуть бути успішно вирішені за допомогою навчання самомедіації, зважаючи на її високу ефективність (80%). Наприклад:

- Суперечки через виховання дітей (пара 1): Медіація може допомогти парі знайти компроміс між домінантним і усвідомлено-стабільним підходами.

- Розподіл спільних витрат (пара 2): Медіатор може сприяти досягненню взаєморозуміння між усвідомленим та стабільним типами особистостей.

- Конфлікти з приводу спадщини (пари 3 і 6): Медіація може забезпечити збалансоване рішення, прийнятне для інфлюєнсера, усвідомлено-стабільного та стабільного типів.

- Визначення місця проживання дітей (пара 5): Стабільно-усвідомлений і усвідомлений типи особистостей можуть знайти спільну мову щодо найкращого рішення для дітей за допомогою медіації.

Для підвищення рівня використання медіації серед пар та інших осіб, які мають конфлікти, необхідно забезпечити доступ до інформації про її ефективність та переваги. Поширення інформації про успішні випадки вирішення конфліктів за допомогою медіації. Проведення семінарів і тренінгів для ознайомлення громадськості з процесом медіації та її перевагами. Запровадження безкоштовних консультацій з медіаторами для попереднього ознайомлення з методами та процесами медіації.

Таким чином, підвищення обізнаності про медіацію та її ефективність може сприяти зниженню рівня конфліктності серед пар та інших груп населення.

Рекомендації для психологів:

1. **Активне слухання та емпатія:** Використовуйте техніки активного слухання для забезпечення того, що всі учасники відчують себе почутими та зрозумілими. Практикуйте емпатію, допомагаючи сторонам визнати та зрозуміти емоції одне одного.

2. **Психологічна підтримка:** Забезпечуйте психологічну підтримку учасникам конфлікту, особливо у складних емоційних ситуаціях. Проводьте індивідуальні консультації з метою зниження стресу та тривожності учасників медіації.

3. **Навчання комунікативним навичкам:** Навчайте учасників медіації ефективним комунікативним навичкам, включаючи вербальну та невербальну комунікацію. Допомагайте сторонам виявляти та висловлювати свої потреби та інтереси у конструктивний спосіб.

4. **Визначення психологічних потреб:** Допомагайте учасникам визначати свої психологічні потреби та емоційні тригери, що можуть впливати на процес медіації. Використовуйте психологічні оцінки для виявлення можливих психоемоційних бар'єрів.

Рекомендації для медіаторів

1. **Створення сприятливого середовища:** Забезпечуйте нейтральну та безпечну атмосферу для обговорення, де всі учасники можуть висловлювати свої думки та почуття без страху осуду або агресії. Впроваджуйте чіткі правила поведінки під час сесій медіації.

2. **Нейтральність та непартійність:** Підтримуйте нейтральність у процесі медіації, не стаючи на бік жодної зі сторін. Забезпечуйте баланс влади між сторонами, щоб жодна з них не відчувала себе пригніченою або несправедливою.

3. **Фокус на інтересах, а не на позиціях:** Допомагайте сторонам визначати та аналізувати свої інтереси, а не позиції. Спрямовуйте учасників на пошук спільних інтересів і можливостей для взаємовигідних рішень. Використовуйте відкриті запитання для розкриття глибинних причин конфлікту.

4. Гнучкість у методах медіації: Використовуйте різні техніки та підходи до медіації, залежно від конкретної ситуації та потреб учасників. Будьте готові адаптувати свій підхід у процесі медіації, враховуючи зміни в динаміці конфлікту.

5. Довгострокові рішення та угоди: Сприяйте створенню довгострокових та стійких угод, які задовольняють інтереси всіх сторін. Підтримуйте сторони у розробці чітких планів дій та механізмів моніторингу виконання угод.

Формулювання практичних рекомендацій

1. Підготовка до медіації: Проводьте попередні консультації з кожною стороною окремо для збору інформації про конфлікт та встановлення довіри. Визначте основні проблеми та інтереси кожної сторони перед початком медіаційного процесу.

2. Структура сесій медіації: Плануйте структуру медіаційних сесій, включаючи вступне слово, обговорення питань, визначення ключових проблем та пошук рішень. Залучайте обидві сторони до активного обговорення, забезпечуючи можливість для всіх учасників висловитися.

3. Техніки медіації: Використовуйте методи активного слухання, перефразування, резюме та рефлексії для покращення комунікації. Використовуйте візуальні матеріали, такі як діаграми та таблиці, для структурування інформації та визначення спільних інтересів.

4. Постмедіаційна підтримка: Забезпечуйте підтримку учасникам після завершення процесу медіації для моніторингу виконання угод та надання додаткових консультацій за потреби. Організуйте повторні зустрічі для оцінки прогресу та внесення коректив у разі необхідності.

Ці рекомендації сприятимуть підвищенню ефективності медіації, забезпечуючи психологічну підтримку та створюючи сприятливі умови для конструктивного вирішення конфліктів.

Висновки до другого розділу

У дослідженні взяли участь подружні пари різних вікових груп, які мали різний досвід подружнього життя. Більшість пар мали від одного до шести років спільного життя, тоді як деякі прожили разом до двадцяти чотирьох років. Це свідчить про те, що вибірка включала різноманітні пари як з недавнім, так і з тривалим досвідом спільного життя.

Оцінка подружніх стосунків показала, що понад половина учасників вважає свої стосунки "гарними", що свідчить про загальне задоволення більшості пар своїм подружнім життям. Однак значна частка учасників зазначила, що їхні стосунки "не дуже гарні", що може вказувати на наявність різних проблем, таких як труднощі у спілкуванні, фінансові проблеми, зради або несумісність.

Більшість учасників зазначили, що в їхніх сім'ях прийнято обговорювати складнощі або проблеми, що свідчить про високу відкритість та готовність до комунікації. Лише незначна частка опитаних зазначила, що сварки виникають дуже рідко, тоді як більшість зізналася, що сварки трапляються інколи, що свідчить про загалом мирні та гармонійні стосунки.

Методи вирішення суперечок серед подружніх пар переважно включають бесіди, обговорення та компроміси. Це підкреслює важливість комунікації та спільного пошуку вирішень проблем.

Щодо думок про розлучення, більшість учасників ніколи не замислювалися про розлучення, що свідчить про загальне задоволення своїми шлюбами. Проте деяка частка учасників зізналася, що інколи мали такі думки, що може свідчити про певні труднощі або кризи у стосунках.

Рівень обізнаності щодо методів розв'язання конфліктів, таких як медіація, виявився досить високим, хоча значна частка учасників не була знайома з цим методом. Більшість опитаних висловила скептицизм щодо необхідності впровадження альтернативних методів вирішення сімейних конфліктів, хоча деякі учасники підтримали ідею використання медіації.

У дослідженні проаналізовано інтерв'ю з 15 парами з різними типами особистостей, що звернулися за допомогою через конфлікти. Основні причини включали суперечки через виховання дітей, розподіл витрат, конфлікти з приводу спадщини, питання аліментів та місця проживання дітей. 23,3% опитаних хотіли б скористатися медіацією за умови додаткової інформації про її ефективність, 66,7% не змогли дати чіткої відповіді, а 10% не хотіли б використовувати медіацію. Це свідчить про необхідність підвищення обізнаності про медіацію. Конфлікти можна успішно вирішувати, використовуючи медіацію та навчання самомедіації. Розповсюдження інформації про медіацію, проведення семінарів і безкоштовних консультацій сприятиме зниженню рівня конфліктів.

Загалом, результати дослідження свідчать про те, що більшість подружніх пар задоволені своїми стосунками та відкриті до обговорення проблем. Проте існує значна частка пар, які стикаються з труднощами та замислюються про розлучення. Підвищення обізнаності про медіацію як альтернативний метод вирішення конфліктів може сприяти покращенню сімейних стосунків та зниженню рівня розлучень.

ВИСНОВКИ

Медіація є складним і багатогранним процесом, що поєднує різноманітні теоретико-методологічні підходи та практичні аспекти. У контексті цього дослідження, розгляд основ медіації з акцентом на психологічні аспекти та її ефективність у вирішенні сімейних конфліктів дає змогу зробити кілька важливих висновків.

- 1) Медіація базується на кількох ключових принципах, таких як добровільність, конфіденційність, нейтральність та непартійність медіатора. Ці принципи створюють сприятливе середовище для відкритого обговорення та співпраці між сторонами конфлікту.

Психологічні аспекти є невід'ємною частиною цього процесу, оскільки розуміння мотивацій, емоційних реакцій та поведінкових патернів учасників сприяє ефективному спілкуванню та взаємодії між сторонами. Використання психологічних технік, таких як активне слухання, емпатія та побудова довіри, значно підвищує шанси на успішне вирішення конфліктів.

- 2) У медіації застосовуються різні теоретичні моделі, включаючи трансформативну, наративну та фасилітативну медіацію, кожна з яких має свої особливості та методологічні підходи. Роль медіатора є надзвичайно важливою, оскільки він не приймає рішень за сторони, а створює умови для їхнього діалогу, допомагаючи їм виявити свої інтереси та потреби, а також знайти спільні рішення.
- 3) Відповідно до правил, в медіаційному процесі використовується теорія мотивації очікування-цінності, що є психологічною теорією, яка пояснює мотиваційні процеси людини. Згідно з цією теорією, мотивація до виконання певної дії визначається двома основними факторами: очікуванням та цінністю.

У сімейних конфліктах медіація показала свою високу ефективність. Завдяки своїй емоційній інтенсивності та глибоким міжособистісним зв'язкам, сімейні конфлікти потребують особливого підходу в процесі медіації. Медіація пропонує більш гуманний та менш стресовий спосіб вирішення таких конфліктів порівняно з судовими розглядами, допомагаючи зберегти або відновити відносини, що є особливо важливим для благополуччя дітей.

- 4) У сімейній медіації використовуються спеціалізовані методи, такі як сімейна терапія, дитячо-орієнтовані техніки та спільні сесії. Ці методи сприяють вирішенню конфліктів з урахуванням потреб усіх членів сім'ї, зокрема дітей. Дослідження показують, що медіація в сімейних конфліктах є високоефективною, зокрема в

питаннях опіки над дітьми та розподілу майна. Вона сприяє зниженню рівня стресу та ворожнечі, покращенню комунікації та досягненню довгострокових угод, які задовольняють всі сторони. Медіація також позитивно впливає на дітей, оскільки допомагає зменшити конфлікт між батьками та зберегти стабільність у їхньому житті, що важливо для їхнього емоційного та психологічного благополуччя.

Загалом, об'єднуючи теоретико-методологічні основи та практичні аспекти медіації, можна зробити висновок, що медіація є ефективним інструментом вирішення конфліктів. Вона допомагає знайти гуманні та стабільні рішення, які враховують інтереси всіх залучених сторін, а психологічні аспекти медіації відіграють ключову роль у цьому процесі, сприяючи покращенню взаєморозуміння та співпраці між учасниками конфлікту.

У дослідженні взяли участь подружні пари різних вікових груп з різним досвідом спільного життя. Більшість пар мали від одного до шести років спільного життя, хоча деякі прожили разом до двадцяти чотирьох років. Це забезпечило різноманітність вибірки.

- 5) Оцінка подружніх стосунків показала, що понад половина учасників вважає свої стосунки "гарними", що свідчить про загальне задоволення більшості пар. Однак значна частка зазначила, що їхні стосунки "не дуже гарні", вказуючи на наявність проблем, таких як труднощі у спілкуванні, фінансові проблеми, зради або несумісність.
- 6) Більшість учасників зазначили, що в їхніх сім'ях прийнято обговорювати проблеми, що свідчить про високу відкритість та готовність до комунікації. Лише незначна частка опитаних зазначила, що сварки виникають дуже рідко, тоді як більшість зізналася, що сварки трапляються інколи, що вказує на загалом мирні та гармонійні стосунки.

- 7) Методи вирішення суперечок серед подружніх пар переважно включають бесіди, обговорення та компроміси. Це підкреслює важливість комунікації та спільного пошуку вирішень проблем.
- 8) Щодо думок про розлучення, більшість учасників ніколи не замислювалися про розлучення, що свідчить про загальне задоволення своїми шлюбами. Проте деяка частка учасників зізналася, що інколи мали такі думки, що може вказувати на певні труднощі або кризи у стосунках.
- 9) Рівень обізнаності щодо методів розв'язання конфліктів, таких як медіація, виявився досить високим, хоча значна частка учасників не була знайома з цим методом. Більшість опитаних висловила скептицизм щодо необхідності впровадження альтернативних методів вирішення сімейних конфліктів, хоча деякі учасники підтримали ідею використання медіації.
- 10) У дослідженні проаналізовано 15 пар з різними типами особистостей, що звернулися за допомогою через конфлікти. Основні причини включали суперечки через виховання дітей, розподіл витрат, конфлікти з приводу спадщини, питання аліментів та місця проживання дітей. 23,3% опитаних хотіли б скористатися медіацією за умови додаткової інформації про її ефективність, 66,7% не змогли дати чіткої відповіді, а 10% не хотіли б використовувати медіацію. Це свідчить про необхідність підвищення обізнаності про медіацію. Конфлікти можна успішно вирішувати, використовуючи медіацію та навчання саомедіації. Розповсюдження інформації про медіацію, проведення семінарів і безкоштовних консультацій сприятиме зниженню рівня конфліктів.

Загалом, результати дослідження свідчать про те, що більшість подружніх пар задоволені своїми стосунками та відкриті до обговорення проблем. Проте існує значна частка пар, які стикаються з труднощами та

замислюються про розлучення. Підвищення обізнаності про медіацію як альтернативний метод вирішення конфліктів може сприяти покращенню сімейних стосунків та зниженню рівня розлучень.

Список використаних джерел

1. Вінс, В. А., & Кобільник, С. В. (2022). Роль емоційного інтелекту у вирішенні сімейних конфліктів. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, (5), 53-57.
2. Волобуєва, О., & Урусова, О. (2016). Психологічний контекст визначення медіації як міждисциплінарної науки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологічні науки*, (1), 53-65.
3. Кармаза, О., Кірдан, О., Кушерець, Д., Короєд, С., Крестовська, Н., Логущ, Л., ... & Притика, Ю. (2023). Поняття «конфлікт» та «спір» у теоретичній моделі процесу медіації. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*, 21.
4. Кібенко, Е. (2020). Розбіжності в оцінці життєвих ситуацій як причина подружніх конфліктів.
5. Кобилецький, О. І. (2023). *Психологічні та правові аспекти реалізація процедури медіації* (Doctoral dissertation, Тернопіль, ЗУНУ).
6. Коваль, Р., Проценко, Д. В., Возьянов, Д. К., Гайдук, Н., Гончар, І., Давиденко, Д., & Кучмай, Т. П. (2022). Медіація в умовах війни як дієвий спосіб вирішити сімейні спори. *Рекомендовано до друку Вченою радою ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК»(протокол № 4 від 01 лютого 2023р.)*, 70.
7. Коваль, Р., Проценко, Д. В., Возьянов, Д. К., Гайдук, Н., Гончар, І., Давиденко, Д., & Кучмай, Т. П. (2022). Медіація в умовах війни як дієвий спосіб вирішити сімейні спори. *Рекомендовано до друку Вченою радою ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК»(протокол № 4 від 01 лютого 2023р.)*, 70.
8. Кондришин, Х., & Гірняк, Р. (2020). Медіація як інструмент налагодження конструктивної взаємодії. *Наукові заходи Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету*, 441-443.

9. Котлова Л.О. Психологія конфлікту (2013) стр. 80.
10. Кузів, М. З. (2019). Медіація та її роль у розв'язанні конфлікту.
11. Малиновська, Т. М. (2020). Феноменологія домашнього насильства в українській правовій доктрині.
12. Маліннікова, Д. К. (2023). Сімейна медіація як ефективний метод вирішення спорів в умовах воєнного стану в Україні. *ВЧЕНІ ЗАПИСКИ*, 36.
13. Марченко Є., Павліченко І. М. Медіація як ефективний ресурс вирішення спорів (2021) стр.317.
14. Несправа, М., Майборода, О., & Карпінська, Н. (2023). Методи вирішення конфліктів: психологічний аспект. *Перспективи та інновації науки*, (11 (29)).
15. Парнета, О., & Федик, С. (2021). Медіація як спосіб вирішення сімейних спорів. *Актуальні проблеми правознавства*, 1(1), 100-106.
16. Психологічні засади медіації як посередництва у вирішенні конфліктів: за ред. Л.О. Бондаренко, С.С. Прокодяничик – 2024.
17. Рибак, Л. (2022). Психологічний профіль медіатора як організатора та посередника психосоціальної міжсуб'єктної взаємодії. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 4-5 листопада 2022 р.) в 2 т. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. Т. 1. 252 с., 162.
18. Стецюк, Ю. (2023). Медіація як соціально-психологічний феномен і процес налагодження конструктивної взаємодії. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації: матеріали II Міжнародної науково-*

практичної конференції (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 3-4 листопада 2023 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 413 с., 348.

19. Урусова, О. Г. (2016). Застосування психологічних технологій та інструментів у медіації при вирішенні родинних конфліктів. *Редакційна колегія: Головний редактор, 287.*

20. Шевченко, Л. (2022). Використання компетентностей медіатора у роботі психолога. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 4-5 листопада 2022 р.) в 2 т. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. Т. 1. 252 с., 239.*

21. Шепель, М. А. Способи вирішення адміністративних спорів у сфері захисту права людини на безпечне довкілля. *Юридичний Вісник (2018): 56.*

22. Шминдрук, О. (2023). Медіація як ефективний спосіб врегулювання сімейних спорів в Україні під час війни. *Актуальні питання у сучасній науці, (4 (10)).*

23. Явор, О. А. (2021). Закономірності розвитку сімейної медіації в зарубіжних країнах та на Україні.

24. Authur I. Finkle, Jjon Linden. Determining ‘Legal Capacity’ In Mediation. URL: <https://mediate.com/determining-legal-capacity-in-mediation/> (дата звернення: 26.10.2023).

25. Blink: The Power of Thinking Without Thinking. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Blink:_The_Power_of_Thinking_Without_Thinking (дата звернення: 26.10.2023).

26. Conflict competence. URL: <https://www.mediationworks.com/conflictcompetence/> (дата звернення: 26.10.2023). 103/

27. Irving, H. H., & Benjamin, M. (2002). *Therapeutic family mediation: Helping families resolve conflict.* Sage.

28. Katz, E. (2007). A family therapy perspective on mediation. *Family Process*, 46(1), 93-107.
29. Keryn F. To Co-Mediate or Not to Co-Mediate - That is the Question. P. 93-107. URL: <http://www5.austlii.edu.au/au/journals/BondLawRw/2017/7.pdf> (дата звернення: 26.10.2023).
30. Malets M. Principles of mediation as an alternative method to ensure human and citizen's rights. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2022/dec/29225/26.pdf> (дата звернення: 26.10.2023)/
31. Parkinson, L. (2019). Wider perspectives in family mediation: An ecosystemic approach. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 40(1), 62-73.
32. Roberts, M. (2016). *Mediation in family disputes: principles of practice*. Routledge.
33. Wigfield, A., & Eccles, J. S. (2000). Expectancy–value theory of achievement motivation. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 68-81.

Додатки

Додаток А

« Опитування про медіацію, як альтернативного способу вирішення конфліктів у подружжі»

- 1) Вкажіть Вашу стать.
- 2) Вкажіть скільки повних років Ви перебуваєте у шлюбі.
- 3) Як Ви оцінили б свої сімейні взаємини?
- 4) Часто у Вас виникають сімейні сварки?
- 5) Чи звичай в Вашій сім'ї обговорюють складнощі або проблеми?
- 6) Як зазвичай Ви вирішуєте свої суперечки? (відкрите питання)
- 7) Чи замислювалися Ви коли небудь про розлучення?
- 8) Що Вас зупинило? Якщо на попереднє питання Ви відповіли "Ніколи" тоді пропустіть це питання. (відкрите питання)
- 9) Чи Ви освідомлені про метод розв'язання конфліктів, в якому нейтральна третя сторона допомагає сторонам конфлікту укласти добровільну та вигідну для обох сторін угоду?
- 10) Чи вважаєте Ви за необхідне впровадження альтернативних методів вирішення сімейних конфліктів?
- 11) Чи бажаєте Ви скористатися цим методом вирішення конфліктів?
- 12) Якщо б Ви знали, що у 80% випадків конфлікти вирішуються через медіацію, то чи хотіли б ви скористатися цим методом для вирішення своїх конфліктів?